

Дослідження розміру частки засновника товариства, виходячи з ринкової вартості майна, у судових економічних експертизах

Ірина Гордієнко

Сумське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8703-5481>, e-mail: gordienko270970@ukr.net

Ольга Грек

Сумське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Суми, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7080-2226>, e-mail: o.grek@ukr.net

Розглянуто вимоги законодавства щодо порядку здійснення розрахунку розміру частини майна, що підлягає поверненню особі, яка вибула зі складу засновників, виходячи з ринкової вартості майна товариства.

Ключові слова: товариство з додатковою відповідальністю; майно; баланс; ринкова вартість.

Research of Share Size of Company Based on The Property Market Value in Forensic Economic Examinations

Iryna Hordiienko, Olga Grek

Legislation requirements regarding the procedure for calculating the amount of a part of the property to be returned to a person who dropped out of the founders, based on the market value of the company property were considered.

Keywords: limited liability company; property; balance sheet; market value.

Дослідження розрахунку розміру частини майна товариства, що підлягає поверненню учаснику у разі його вибуття зі складу засновників, виходячи з ринкової вартості майна, є одним зі сталих питань, які виносять ухвалою суду на вирішення судової економічної експертизи. Воно потребує перегляду методичних підходів у зв'язку зі зміною вимог законодавства.

Наразі в Реєстрі методик проведення судових експертиз Мін'юсту України за реєстраційним кодом 11.0.35 зареєстрована «Методика вирішення судово-економічної експертизою питань обліку операцій з корпоративними правами» (далі — Методика), створена Київським, Одеським, Львівським і Дніпропетровським НДІСЕ 2006 р., яка пройшла державну реєстрацію 03.03.2010 р. [1]. Від часу її створення відбулися суттєві зміни законодавства, яке регулює операції з корпоративними правами, тому методичні підходи потребують оновлення.

До лютого 2018 р. вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю та виплата йому частини майна товариства регламентувала ст. 54 Закону України «Про господарські

товариства» [2], вимоги якого та відповідні методичні підходи висвітлено у зазначеній Методиці [1].

Від лютого 2018 р. правовий статус товариств із обмеженою відповідальністю та товариств із додатковою відповідальністю, порядок їх діяльності, права та обов'язки їх учасників визначає Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». Вихід учасника з товариства та порядок виплати колишньому учаснику вартості його частки у майні товариства передбачено нормами ст. 24 цього Закону [3].

Об'єктом дослідження судової економічної експертизи є складений товариством розрахунок вартості частки учасника, який виходить із товариства, основою ж розрахунку є ринкова вартість майна товариства.

Згідно зі ст. 139 Господарського кодексу України [4] майном визнається сукупність речей та інших цінностей (зокрема, нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються або використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються

в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів. Отже, одним із основних об'єктів дослідження є баланс, складений станом на день, що передував дню державної реєстрації його виходу.

Відповідно до вимог ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вартість частки учасника визначають, виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства пропорційно до розміру частки такого учасника [3].

Під час складання розрахунку розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику у разі виходу зі складу засновників, товариство керується п. 16 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [5], яким визначено, що підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу.

Згідно з Наказом Міністерства промислової політики України «Щодо забезпечення обліку основних засобів та інших необоротних активів» [6] визначено, що ринкова вартість — це вірогідна ціна, за яку об'єкт може бути проданий на конкурентному ринку на дату оцінки. Здебільшого справедливою вартістю основних засобів є ринкова вартість і вартість, яка може принести підприємству майбутню економічну вигоду.

Визначення ринкової вартості майна товариства не належить до завдань судової економічної експертизи. На дослідження має бути надано відповідний документ, зазначений в ухвалі суду, на підставі якого балансова вартість майна має бути приведена до ринкової вартості, тобто переоцінена.

На дослідження надають оборотний баланс та облікові бухгалтерські документи товариства, які містять дані про залишкову вартість основних засобів. Ринкову вартість основних засобів, що визначена оцінювачем або судовим експертом, порівнюють із залишковою вартістю основних засобів, зазначеною в облікових бухгалтерських документах товариства. Різниця між ринковою та залишковою вартістю підлягає дооцінці.

Відповідно до п. 19 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» суму дооцінки залишкової

вартості об'єкта основних засобів включають до складу додаткового капіталу [5].

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7] додатковий капітал є складовою власного капіталу підприємства. На суму переоцінки активів збільшується сума власного капіталу. Розмір власного капіталу товариства відображається в рядку 1495 підсумку розділу I пасиву Балансу.

Саме цей показник є найбільш оскаржуваним та вирішальним у дослідженні розрахунку розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику у разі виходу зі складу засновників товариства.

Ураховуючи вимоги законодавства, судовий експерт проводить дослідження за такими етапами.

Спочатку за наданими документами досліджує документальне підтвердження внесення частки учасником у статутний капітал товариства та її відсоток у структурі такого капіталу.

Далі визначають розмір власного капіталу товариства та його складових на підставі балансу, складеного станом на день, що передував дню державної реєстрації виходу учасника, враховуючи документи бухгалтерського обліку товариства.

Потім досліджують відомості наданого на дослідження документу щодо ринкової вартості майна товариства, на підставі яких балансова вартість майна приводять до ринкової вартості (переоцінюють), а сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів вносять до складу додаткового капіталу товариства.

На підставі отриманих даних досліджують отриману шляхом розрахунку вартість частки учасника, виходячи з ринкової вартості сукупності всіх часток учасників товариства, пропорційно до розміру документально підтвердженої оплаченої частки такого учасника.

За наслідками послідовного проведення всіх етапів дослідження доходять висновку щодо документального підтвердження розрахунку розміру частини майна, що підлягає поверненню особі, яка вибула зі складу засновників, виходячи з ринкової вартості майна товариства.

Перелік джерел посилання

1. Реєстр методик проведення судових експертиз / Міністерство юстиції України. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 04.04.2024)

2. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
6. Щодо забезпечення обліку основних засобів та інших необоротних активів : наказ Міністерства промислової політики України від 11.09.2003 р. № 381 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0381581-03#Text> (дата звернення: 04.04.2024).
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 04.04.2024).